

Lange mars van de SP krijgt beetje tegenwind

Een jaar geleden legde Jan Marijnissen zijn functie neer als fractievoorzitter van de Socialistische Partij. Hoe vergaat het de SP sindsdien? „Kleiner is niet in alle opzichten slecht.”

Door onze redacteur

PIETER VAN OS

DEN HAAG, 17 JUNI. De SP-Kamerleden die al wat langer meelopen, zeggen allemaal hetzelfde: onder Kant moet je harder werken dan onder Marijnissen. Probeer vooral niet onvoorbereid in de fractievergadering over een dossier te praten, want Agnes geeft je er van langs.

Die gedegen voorbereiding van SP-Kamerleden werpt vruchten af in de debatten. SP-Kamerleden verstaan het parlementaire handwerk, op alle dossiers weten ze waar ze over praten. Toch stokt het succes. Want al vormt de SP met 25 Kamerzetels de grootste oppositiepartij, erg zichtbaar zijn die Kamerleden niet. En al helemaal niet in de media, zelfs niet op hun belangrijkste punten: armoedebestrijding, sociale zekerheid, de achterstandswijken.

Menig SP-Kamerlid geeft een verklaring voor dit probleem. Sadet Karabulut: „We zijn misschien wat te braafjes.” En ook het kabinet helpt niet mee. Door op sociaal-economisch gebied vooral voor stilstand te kiezen, moet de SP „duwen”, in plaats van een helder alternatief te bieden. Het ‘hervormingskabinet’ van CDA, D66 en VVD maakte het de SP op dat gebied veel makkelijker.

Van anderen hoeft de SP ook niet zo nodig voortdurend in het nieuws te zijn. „Het is heel simpel om iedere dag de voorpagina te halen”, zegt Ronald van Raak, Kamerlid en partij-ideoloog. „Maar dat willen we niet. Ons doel is duidelijk: wij willen de grote linkse volkspartij zijn, een permanente kracht in de Nederlandse politiek. Dat is een zaak van lange adem.”

Campagneleider Hans van Heijningen liep in de afgelopen maanden bij „onze mensen in de straat” ook tegen een ander probleem aan dan de zichtbaarheid van de SP-politici. „Mensen denken: we hebben jullie een enorme verkiezingsoverwinning bezorgd. Maar waarom regeren jullie dan niet? Zo verandert er niets.”

Dat sentiment sluit aan bij de opvatting van de Kamerleden dat de lange mars die in 1972 is ingezet en die in 1994 voor het eerst tot parlementaire vertegenwoordiging leidde, moet worden vervolmaakt met regeringsdeelname. Met het mislukken van de formatiebesprekingen ondervond de partij voor het eerst serieuze tegenwind. Van Raak: „Wat ons nog altijd parten speelt, is dat de elite van dit land denkt dat alleen traditionele partijen regeringsverantwoordelijkheid kunnen dragen.” Maar ook in de partij staat zo nu

Kant: gedreven en 'permanent boos'

Toen Jan Marijnissen een jaar geleden onverwachts het fractievoorzitterschap neerlegde, bleek zijn voormalig medewerker en Kamerlid Agnes Kant de enige kandidaat voor zijn opvolging. De fractie koos de zorgspecialiste zonder tegenstemmen. Ook een jaar na dato lijkt haar positie onbetwist. Binnen de partij en de Tweede Kamerfractie welteverstaan. Want daarbuiten wordt de terugval in de peilingen wél gezocht in het leiderschap van Kant. De gangbare kritiek: Kant heeft te weinig humor, haar permanente boosheid en verontwaardiging werkt contra-productief en ze brengt niet genoeg rust in haar publieke optredens. Ze leek dit oordeel in het leiderschap van Kant. De gangbare kritiek: Kant heeft te weinig humor, haar permanente boosheid en verontwaardiging werkt contra-productief en ze brengt niet genoeg rust in haar publieke optredens. Ze leek dit oordeel te bevestigen in het tv-debat na de Europese verkiezingen, twee weken geleden. Ze hield toen weliswaar vol dat de SP geen nederlaag had geboekt, maar haar rood-aangelopen gezicht, de aderen die zichtbaar opzwollen in haar hals en de woedende toon waarop ze sprak, vertelden een ander verhaal. Dat was niet handig, erkennen verscheidene SP'ers. „Maar iedereen moet de tijd en de kans krijgen te groeien”, zegt Sadet Karabulut, die sinds twee jaar Kamerlid is voor de partij. Haar collega Van Raak: „Zij is beter dan toen Jan begon. Bovendien: een leider kies je niet. Die maak je.” Wat niet wegneemt dat onder Kant de SP in de peilingen structureel fors daalt. Toch zijn er ook cijfers die de relevantie van het vertrek van Marijnissen relativeren. Toen hij het fractievoorzitterschap neerlegde, stond de partij in de verschillende peilingen gemiddeld op 17 zetels. Nu is dat 14. Gerrit Voerman, onderzoeker aan de Universiteit van Groningen en SP-kenner: „Je kunt dus niet zeggen dat de SP in elkaar is gezakt vanaf het moment dat Marijnissen zich terugtrok.”

en dan iemand op die meent dat de SP niet is toegerust voor regeringsverantwoordelijkheid. Drie weken geleden was het een wethouder van Schiedam, Yorick Haan. De partij blijft volgens hem hangen in de fase van activistenpartij, neemt niet de verantwoordelijkheid die de groei van de partij vereist. „Zo is het partijbureau nog steeds voornamelijk een leverancier van flyers, petjes en posters. Een campagne-machine. Het kan niets inhoudelijks bieden om bestuurders zoals ik te ondersteunen.”

De partij meent daarentegen dat Haan, eenmaal op het pluche, niets meer deed aan de mobilisatie

van kiezers. Een verontwaardigde SP-bestuurder uit een buurtgebeente beent hem publiekelijk toe: „Je moet niet doen alsof de socialistische heilstaat in Schiedam al is aangebroken!” Haan heeft zijn lidmaatschap inmiddels opgezegd.

In de Kamerfractie halen ze hun schouders op over afvalligen als Haan. Ze gaan nauwelijks in op zijn kritiek, maar wijzen standaard op de afdrachtsregeling, het grote deel van het salaris dat SP'ers afstaan aan de partijkas. „Het is een van onze sterkste punten, maar het maakt ook de verleiding om weg te lopen groot”, zegt Kamerlid Jasper van Dijk.

Uit gesprekken met SP'ers blijkt de ergernis over de PvdA, de sociaal-democratische, oudere broer, nog altijd een belangrijke drijfveer. Toch bestaat er niet louter leedvermaak over de neergang van de PvdA. „We moeten het uiteindelijk toch samen doen”, aldus Van Dijk. Bovendien bewijzen de laatste verkiezingen dat de steun voor beide partijen geen communicerende vaten zijn. Het verlies van de één betekent niet automatisch meer de winst van de ander. En daarom speelt de PVV momenteel een belangrijke rol in de discussie van de partij. Hoe zit het met PVV's vermeende gehalte sinds die partij niet meer pleit voor een versoepeling van het ontslagrecht en het afschaffen van het minimumloon? Van de kiezers die in 2006 SP stemden en ook dit keer naar de stembus zijn gegaan, koos 21 procent voor de PvdA. Maar de vraag is wat dat zegt, omdat een kwart van dezelfde groep SP-stemmers dit keer op D66 en GroenLinks heeft gestemd, de twee meest pro-Europese partijen van de campagne.

Van Raak: „Iedereen kan tegenwoordig stemmen bij iedereen halen. En dat is een zegen voor de democratie.” Zwevende kiezers maakten de winst van de SP in 2006 volgens Van Raak ook „exceptioneel groot”, waar de partij niet meer op moet rekenen. Van Raak noemt drie redenen: de partij was ‘new kid on the block’, het centrum-rechtse ‘hervormingskabinet’, en de persoon Jan Marijnissen, die grote aantrekkingskracht uitoefent op linkse intellectuelen. Dat heeft Agnes Kant toch minder, ondanks haar doctorstitel.

Volgens Van Raak ligt het natuurlijke potentieel van de SP tussen de vijftien en twintig zetels. Ook andere SP'ers onderstrepen dat minder zetels geen ramp betekent. Het kan regeringsmacht zelfs dichterbij brengen. Na de volgende Kamerverkiezingen kan het speelveld wel eens vrij klein zijn als de PVV spectaculair is gegroeid, maar om wat voor reden ook niet zal regeren. Dan ontstaat de noodzaak tot een veelpartijen-coalitie. Een SP van 15 zetels is daarin voor CDA en PvdA acceptabeler, dan een SP van 25 zetels. Van Dijk: „Je streeft altijd naar meer stemmers en leden, maar ook naar invloed. En dan is dit een strategisch gunstig scenario.”

De Tweede Kamerfractie van de SP koos op 20 juni 2008 Agnes Kant (foto boven) als fractievoorzitter. Zij volgde daarmee Jan Marijnissen (naast Kant aan het hoofd van de tafel) op. Marijnissen bleef wel aan als voorzitter van de SP. Foto's Evelyne Jacq en Roel Rozenburg